

3. A biztonsági vezetőt érintő legfontosabb jogi kérdések

Bartóki-Gönczy Balázs

A biztonsági vezetőnek ismernie kell a személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozási tevékenység, valamint a biztonságtechnikai rendszerekkel kapcsolatos legfontosabb jogi kérdéseket. Természetesen az e területet érintő jogszabályok rendkívül széles kört fednek le,¹ amelyek – csak felületes – ismertetése is meghaladná jelen fejezet kereteit. E körben ezért arra vállalkozunk, hogy azon legfontosabb jogi kérdéseket mutassuk be, amelyekkel egy biztonsági vezető a mindennapi munkája során találkozhat. Kiindulópontnak a Vagyonvédelmi törvényt vesszük, ahol a hangsúlyt a tevékenység végzésének legfontosabb szabályaira, illetve a személy- és vagyonőrök jogaira helyezzük.² Ez utóbbit illetően külön foglalkozunk a csomagátvizsgálás, illetve a fizikai erőszak alkalmazásának joggyakorlatával, valamint a rendezvénybiztosítás és az elektronikus megfigyelőrendszerek használatának főbb szabályaival. Végül röviden ismertetjük a magánnyomozási tevékenységre vonatkozó előírásokat és korlátokat, a személy- és vagyonőrök munkaköri besorolásának kérdését. Mint látni fogjuk, a magánbiztonságot érintő jogi szabályozás számos ponton inkoherens, nem kellően egyértelmű, amely megnehezíti a jogalkalmazást.³

3.1. A szektoriális (szakmai) törvény legfontosabb szabályai

A törvény hatálya:

A személy- és vagyonvédelmi, a biztonságtechnikai,⁴ valamint a magánnyomozási tevékenység legfontosabb szabályait a 2005. évi CXXXIII. tv. (a továbbiakban: Vagyonvédelmi tv.) tartalmazza. E törvény e három tevékenységi kört részben eltérő módon szabályozza, a hangsúlyt az úgynevezett „élőerős őrzési szolgáltatásra”, azaz a személy- és vagyonvédelmi szolgáltatásokra helyezi.

¹ CHRISTIÁN László (2017): Rendészet és rendszerváltás. In BODA József – FELKAI László – PATYI András szerk.: Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére. Budapest, Dialóg Campus. 14–49.; SZABÓ Csaba (2017b): Új típusú biztonsági kihívások kezelésének vizsgálata a magánbiztonsági szektor egyes szakterületei vonatkozásában. Budapest, Detektor Plusz. 34–35.

² SZABÓ Csaba (2017a): A személy- és vagyonvédelem jogi kihívásai rendészeti megközelítésben. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 19. kötet. 437.

³ CHRISTIÁN László (2018c): Rendészeti szervek. In JAKAB András – FEKETE Balázs szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. (84. pont.) Elérhető: <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek> (A letöltés dátuma: 2019. 10. 02.)

⁴ A törvény szóhasználata szerint „vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenység”.

Személy- és vagyonvédelmi szolgáltatásnak minősül az alábbi tevékenység szervezése és irányítása:

- természetes személyek életének és testi épségének védelme;
- ingatlan, illetve ingóság őrzése;
- szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása;
- rendezvény biztosítása.

Biztonságtechnikai tervező-szerelő tevékenységnek az elektronikai vagy mechanikai vagyonvédelmi rendszerek tervezése, telepítése, szerelése, üzemeltetése, felügyelete, karbantartása, javítása, ideértve a rögzítés nélküli, megfigyelési céllal üzemeltetett vagy – törvény felhatalmazása alapján – a hang- vagy képrögzítést is lehetővé tevő elektronikus megfigyelőrendszer (a továbbiakban: térfelügyeleti rendszer), továbbá a beléptetőrendszer és a betörésjelző rendszer létesítésének, karbantartásának, illetve a térfelügyeleti rendszerhez és a távfelügyeleti rendszerhez kapcsolódó reagálószolgálat működésének körében végzett tevékenység minősül.

3.2. Tevékenység megkezdésének szabályai

Személy- és vagyonvédelmi tevékenységet személyesen az végezhet, aki a következő szakképesítések valamelyikével rendelkezik: (1) biztonsági őr, (2) testőr, (3) vagyonőr vagy (4) biztonságsszervező. Vállalkozás indításához pedig a rendőrség által kiadott működési engedély szükséges, amelynek feltétele, hogy annak legalább egy foglalkoztatottja vagy megbízottja hatósági igazolvánnyal rendelkezzen.⁵ További feltétel a vállalkozásokkal szemben, hogy szakmai felelősségbiztosítással rendelkezzenek.

Tervező-szerelő tevékenységet személyesen az végezhet, aki biztonságtechnikai, híradástechnikai, távközlési, mechanikai, illetve villamosmérnöki képzettséget adó egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezik. Biztonságtechnikai, elektronikai és mechanikai vagyonvédelmi rendszert szerelő tevékenységet személyesen az végezhet, aki a következő szakképesítések valamelyikével rendelkezik:

- biztonságtechnikai szerelő, kezelő;
- biztonságtechnika-kezelő;
- elektronikus vagyonvédelmi rendszer szerelő;
- mechanikus vagyonvédelmi rendszer szerelő.

Vállalkozás szintjén a szabályok annyival enyhébbek (ideértve a magánnyomozási tevékenységet is), hogy a törvény nem kíván meg hatóság engedélyt, csupán bejelentéshez köti a tevékenység megkezdését.⁶

Mindhárom tevékenység személyes végzéséhez szükséges a rendőrség által kiadott igazolvány, amely öt évig érvényes. Igazolványt – kérelmére – az a magyar állampolgár, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy kaphat, aki nagykorú,

⁵ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól 5. §

⁶ 2005. évi CXXXIII. törvény 5/A §

cselekvőképessé, külön jogszabályban meghatározott vagy azzal egyenértékű szakképesítéssel, továbbá a magánnyomozói tevékenység végzéséhez legalább középiskolai végzettséggel rendelkeznek.⁷ Nem szükséges igazolvány az elektronikai vagyónvédelmi rendszer telepítésére, szerelésére irányuló hálózatépítéssel összefüggő segédmunkához, amennyiben a hálózatépítés helyén jelen van a munkát irányító, igazolvánnyal rendelkező személy.

3.2.1. Szerződések formalitása és az alvállalkozókra vonatkozó szabályok

Biztonsági vezetőként fontos tisztában lenni azzal, hogy a megbízókkal, valamint a teljesítésbe bevont alvállalkozókkal kötött szerződések esetében mire fontos figyelni. Mindhárom tevékenység vonatkozásában előírás, hogy a szerződést írásba kell foglalni, tehát szóbeli megállapodás alapján sem biztonságtechnikai munka, sem magánnyomozási, sem személy- és vagyónvédelmi tevékenység nem végezhető.⁸ A szerződésre vonatkozó szabályokat a Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény tartalmazza. A kötelek típusát illetően, a biztonságtechnikai munkára vonatkozó szerződések egyértelműen vállalkozói szerződésnek minősülnek, míg a magánnyomozási, valamint személy- és vagyónvédelmi tevékenység végzésére kötött szerződések olyan „vegyes” kötelek, amelyekben a megbízási és a vállalkozói jogviszony elemei keverednek.

Az írásbeliségre azért is kiemelten fontos figyelni – különösen a vagyónvédelmi cégeknek –, mert azokról – a rendőrség által rendszeresen ellenőrzött – rendőrhatalósági nyilvántartást kell vezetni (úgynevezett szerződésnyilvántartó naplót), amelyben fel kell tüntetni:

- a szerződést ténylegesen teljesítő személy vagy személyek nevét;
- a megbízó nevét, lakcímét vagy székhelyét;
- a fizetett egészségügyi szabadság kezdetének és befejezésének dátumát, az igazolást kiállító háziorvos nevét és pecsétszámát.⁹

A személy- és vagyónvédelmi tevékenység vonatkozásában a törvény szigorúbb előírásokat fogalmaz meg a magánnyomozási, valamint a tervező-szerelő (biztonságtechnikai) tevékenységről, aminek legfőbb célja az alvállalkozói lánc kialakulásának megelőzése. E szabályok a következők:

- Alvállalkozót a személy- és vagyónvédelmi cég kizárólag a megbízó *előzetes* hozzájárulásával alkalmazhat, amely felhatalmazást a megbízó és fővállalkozó közötti *szerződésnek tartalmaznia kell*.
- Fel kell tüntetni az alvállalkozó nevét, székhelyét, cégjegyzékszámát, valamint a megbízás tárgyát. Annak érdekében, hogy az alvállalkozó esetleges változása esetén könnyen módosítani lehessen a megbízóval kötött szerződést, érdemes ezen adatokat a szerződés mellékletében feltüntetni.
- Az alvállalkozó *további alvállalkozót nem vonhat be*.

⁷ 2005. évi CXXXIII. törvény 6. § (2) bek.

⁸ 2005. évi CXXXIII. törvény 14. § (1) bek.

⁹ 2005. évi CXXXIII. törvény 15. §

Biztonságtechnikai (tervező-szerelő) munkára, illetve magánnyomozási megbízás esetén nem kötelező előzetesen és írásban tájékoztatni (azaz szerződésbe foglalni) az alvállalkozó személyt, a törvényi elvárás csupán annyi, hogy a fenti adatokról tájékoztatni kell a megbízót.

3.2.2. A személy- és vagyonőr jogai

A személy- és vagyonőr intézkedésének jogalapja kettős: vagy az érintett önkéntes hozzájárulásán alapul, vagy – ennek hiányában – a Vagyonvédelmi törvény jelöli ki annak határait. Az alábbiakban a törvény által meghatározott jogosultságokat tekintjük át, kiemelve pár olyan kérdést, amely a gyakorlatban számos jogvitához vezetett, ideértve a kényszer alkalmazásának lehetőségét, illetve a csomagátvizsgálás jogszerűségét.

Fontos törvényi alapelv az arányosság elve, amely alapján a vagyonőr által választott eszköz akkor jogszerű, amennyiben nem volt a cél elérésére alkalmas olyan más kényszerítő eszköz, amely kevésbé korlátozza a személyi szabadság, illetve a személyiségi jogok érvényesülését. Például amennyiben egy személyt egy adott területről ki kell utasítani, és e személy önként hajlandó a távozásra, akkor nem jogszerű őt fizikai kontaktussal „kivezetni”.

A törvény alapján¹⁰ a vagyonőr jogosult:

- a) a területre belépő vagy az ott tartózkodó személyt kiléte igazolására, a belépés, illetőleg a tartózkodás céljának közlésére, jogosultságának igazolására felhívni, ennek megtagadása vagy a közölt adatok nyilvánvaló valótlansága esetén – a megbízó eltérő rendelkezésének hiányában – az érintett belépését, ott-tartózkodását megtiltani, és távozásra felszólítani;
- b) a területre belépő vagy onnan kilépő személyt csomag, illetve menet- és szállítási okmány bemutatására felhívni;
- c) a területen tartózkodó vagy onnan kilépő személyt – a lentebb említett korlátozásokkal – csomagja tartalmának, járművének, valamint a szállítmány bemutatására felhívni;
- d) a jogsértő személyt magatartása abbahagyására felhívni;
- e) elektronikai vagyonvédelmi rendszert alkalmazni;
- f) a területre belépők ellenőrzésére fegyver-, illetve robbanóanyag-kutató műszert alkalmazni és a közbiztonságra különösen veszélyes eszközök bevitelét megtiltani.
- g) A személy- és vagyonőr tevékenysége gyakorlása során jogosult az intézkedésében érintett személyt felhívni kilétének igazolására. Ha az általa erre felkért személy önként és hitelt érdemlően nem igazolja kilétét, a személyazonosság megállapítására – indokolt esetben – igazoltatásra jogosult hatósági személyt kérhet fel. Ennél még tágabb jogosultsága van a sportrendezvény rendezőjének (lásd lejjebb).
- h) A személy- és vagyonőr jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni és a birtokában lévő, bűncselekményből származó vagy annak elkövetéséhez használt dolgot, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni. Köteles azonban az elfogott személyt haladéktalanul az ügyben eljárni joga-

¹⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény 26. §

sult nyomozó hatóságnak átadni, ha erre nincs módja, e szervet nyomban értesíteni. Így kell eljárnia a tetten ért személytől elvett dolgokat illetően is.

Érdemes megjegyezni, hogy mindezen jogosultságok a vagyonőrt – a megbízóval kötött szerződés keretei között – megilletik közterületen is azzal a különbséggel, hogy ez esetben elektronikus megfigyelőrendszer (egy mobil támadásjelzőnek semmi akadálya) nem alkalmazható. Az alábbiakban érdemes – e jogok vonatkozásában – néhány olyan neuralgikus pontra kitérni, amelyek a gyakorlatban kérdéseket vetnek fel egy vagyonőr, illetve biztonsági vezető számára.

3.3. Csomagátvizsgálás

A jogi szabályozás 2005 előtt¹¹ általánosan lehetőséget biztosított a vagyonőrnek nemcsak arra, hogy a megbízó területén tartózkodó (oda be, illetve onnan kilépő) személyeket felhívja a csomag tartalmának bemutatására (önkéntes alap), hanem arra is, hogy azt – akár az érintett – beleegyezése nélkül átvizsgálja.¹²

Az Alkotmánybíróság ezt az általános felhatalmazást túl tágának ítélte meg, és a törvény módosítására szólította fel a jogalkotót.¹³ Az Alkotmánybíróság a kérdést a bemutatásra felszólított személy személyiségi jogai felől közelítette meg, azt vizsgálva, hogy az egyes helyzetekben fennáll-e olyan közérdek, amely indokoltá teszi az érintett jogainak ilyen arányú korlátozását. A taláros testület ennek alapján elkülönítette egymástól a rendezvénybiztosítás során a „beléptetésnél” fogatosított kötelező csomagátvizsgálást, valamint a megbízók magánterületén vagyonvédelmi célból történő kötelező csomagátvizsgálást.

Az Alkotmánybíróság a rendezvények során, kizárólag a beléptetésnél alkalmazott, csomagátvizsgálást jogszerűnek tartotta, hiszen ehhez olyan, a „közbiztonság megteremtéséhez és fenntartásához fűződő társadalmi érdek” kapcsolódik, amely igazolja az érintettek személyiségi jogainak korlátozását. Azonban a tisztán vagyonvédelmi célú csomagellenőrzésre való általános felhatalmazást alkotmányellenesnek minősítette, azzal érvelve, hogy ez túl általános és széles körű beavatkozási lehetőséget biztosít a vagyonőrnek.

A döntés hatására a jogalkotó ezért feltételekhez köti, hogy mikor jogszerű kötelező csomagátvizsgálást tartani (nem rendezvénybiztosítási célból). A hatályos jogszabály¹⁴ szerint vagyonőr a csomag tartalmának, jármű és szállítmány bemutatására a szerződésből fakadó kötelezettségei érvényesítése céljából, tervezett intézkedése okának és céljának közlése mellett akkor hívhat fel, ha

- a) megalapozottan feltehető, hogy az érintett bűncselekményből vagy szabálysértésből származó olyan dolgot tart magánál, amelynek őrzése a vagyonőr szerződésből fakadó kötelezettsége;
- b) e dolgot a felszólítás ellenére sem adja át;
- c) az intézkedés a jogsértő cselekmény megelőzése, megszakítása érdekében szükséges.

¹¹ 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról. 14. § (1) bek. b)

¹² CHRISTIÁN László szerk. (2014b): *Személy- és vagyonvédelem*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem. 59.

¹³ 22/2004. (VI.19.) AB határozat.

¹⁴ 2005. évi CXXXIII. törvény 28. § (1) bek.

Ami érdekes kérdést vet fel a gyakorlatban, az az, hogy mikor tekinthető „megalapozottnak” a gyanú, amely alapot ad a csomagátvizsgálásra. Lássunk néhány konkrét jogesetet, amelyek kijelölik ennek határait.

Egy ügyben a bolti vásárló elfelejtette a bevásárlókocsi oldalára akasztott olvasószemüveget átadni a pénztárosnak, aki azt szintén nem vette észre, így a vevő fizetés nélkül távozott a kasszától. Azonban az áruvédelmi kapu jelzett, amelynek következtében az őr megkérte a vásárlót, hogy fáradjon vele a biztonsági helyiségbe jegyzőkönyv felvétele céljából. A vásárló később beperelte a vagyontörvényszéki céget, amiért az eljárással megsértették az emberi méltóságát, illetve jó hírnévhez fűződő jogát. A bíróság azonban kimondta,¹⁵ hogy az intézkedés arányos volt, mivel az áruvédelmi kapu jelzése megfelelő alapot ad arra, hogy a vásárlót a biztonsági helyiségbe vezessék az eset kivizsgálása céljából. Így tehát „megalapozottnak tekinthető a gyanú” a jogsértésre, amennyiben jelez az áruvédelmi kapu. Ezt a gyakorlatot erősítette meg a bíróság abban az esetben is, amikor egy korábban vásárolt ruhadarab miatt jelzett az áruvédelmi kapu (a korábbi vásárlásnál rajta maradt a kabáton egy áruvédelmi etikett). A bíróság azt is kimondta, hogy ezekben az esetekben nem életszerű, nem elvárható a vagyontörvényszéki, hogy más üzletek biztonsági-kamera-képeit nézze meg a gyanú eloszlátása végett.¹⁶

Nem elengedő azonban az alapos gyanú meglétéhez a bíróság szerint az, ha a vásárló hasonlít például az adott áruházban korábban jogsértést elkövetőkre, akik fényképe még ma is gyakorta díszíti a megbízók biztonsági helyiségeit.¹⁷ Nem elegendő az sem, ha a vásárló csupán „gyanúsán viselkedik”, mert például többször körbejár egy pultot, nagy szatyrot tart magánál stb.

A Kúria 2016-os ítélete szintén tanulságos e jog gyakorlásának kereteit illetően. Az adott ügyben a vásárló a CD-s pultnál hátizsákját leemelte, és abba belenyúlt, amelylyel felkeltette az eseményt kamerarendszeren keresztül követő vagyontörvényszéki figyelmét. Bár a vásárló a kamerának háttal állt, a vagyontörvényszéki gyanakodott, így a vásárlót a pénztártól való távozás után – kezét annak vállára helyezve – udvariasan megkérte, hogy fáradjon vele az üzlet irodahelyiségébe. Ez utóbbi azonban kiabálni kezdett vele, és elindult a bolt kijáratára felé, mire válaszul a vagyontörvényszéki elállta az útját. A feldühödött vásárló erre fejen és mellkason ütötte, térdrel gyomron rúgta a vagyontörvényszéki. A rendőrök kitérkezése után kiderült, hogy nem követett el lopást a vásárló. A Kúria értékelése alapján a vagyontörvényszéki eljárása jogszerűtlen volt, mert a gyanú nem volt megalapozott, tekintettel arra, hogy sem a kamera nem rögzített semmit, sem a vagyontörvényszéki nem látta konkrétan, hogy a vásárló lopott volna. Mindezen okból a tény, hogy a kezét a vásárló vállára tette, valamint hogy elállta előle az utat, olyan jogtalan támadásnak (tettesleges becsületsértésnek) minősült, amire a vásárló (aránytalan) válasza jogos védelemnek minősül. A Kúria szerint ugyanis azzal, hogy „a sértett a terhelt elé állt, kezét rátette, és az irodába akarta kísélni – objektíve alaptalanul, és szubjektíve is megalapozatlanul –, azt a látszatot keltette a bolti dolgozók és az azt észlelő más vásárlók előtt, hogy a terhelt tetten ért tolvaj. E magatartása tehát [a vásárló] számára kívülről jövő, fizikai ütközéssel járó és egyúttal becsületét is sértő támadás volt”.¹⁸

¹⁵ Baranya Megyei Bíróság P.21.047/2008/14.

¹⁶ Fejér Megyei Bíróság P.20.002/2008/10.

¹⁷ Komárom-Esztergom Megyei Bíróság P.20.245/2009/8.

¹⁸ Kúria Bfv. III. 1.038/2016.

Nagyon fontos annak tisztázása is, hogy a csomagátvizsgálás lehetősége nem jelent egyben ruhaátvizsgálást is. Ahogyan azt a Legfelsőbb Bíróság is megerősítette, a zsebek átvizsgálását nem teszi lehetővé a törvény.¹⁹

Összegezve, rendezvénybiztosítás esetén minden további nélkül lehetőség van – beleegezés nélküli – csomagátvizsgálásra, de itt is csak a beléptetésnél. Egyéb esetekben, amikor a vizsgálat célja csak a megbízó vagyonának védelme, csak „megalapozott gyanú” esetében. A megalapozottságot azonban nem lehet tágan értelmezni, az csak akkor áll fenn, ha a vagyonőr látta a jogsértést, sőt esetleg azt kamerafelvétellel is igazolni tudja.

3.4. Kivezetés és fizikai erőszak alkalmazása

Fontos kérdés, hogy a személy- és vagyonőr milyen mértékben és milyen helyzetekben alkalmazhat fizikai erőszakot. A vagyonvédelmi törvény alapján a személy- és vagyonőr arányos mértékű kényszerítő testi erő alkalmazásával:

- a) a védett személy biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- b) a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlanul bent tartózkodót onnan eltávolíthatja;
- c) a rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személyt a rendezvényről eltávolíthatja;
- d) a pénz- és értékszállítást jogtalanul akadályozó személyt eltávolíthatja, illetve a szállítmány biztonságát fenyegető támadást elháríthatja;
- e) a személy- és vagyonőr feladata ellátása során vegyi eszközt (gázsprayt), gumibotot, örkutyát, valamint – az erre vonatkozó jogszabályok rendelkezései szerint – löfegyvert tarthat magánál, és azokat csak jogos védelmi helyzetben, illetve végszükség esetén alkalmazhatja;
- f) közterületen örkutyát igénybe vevő személy- és vagyonőr a tevékenységét csak a rendészetért felelős miniszter rendeletében meghatározott feltételeknek eleget tevő, engedéllyel rendelkező kutyavezető-képző iskolák által minősített (vizsgáztatott) kutyával láthatja el.²⁰

A kényszerítő erő gyakorlati alkalmazása során a legvitatottabb kérdés az, hogy mi minősül arányos intézkedésnek. Egy 2008-ban történt eset során a bankban, a sorban álló ügyfél a tiltó tábla, valamint a vagyonőr többszöri figyelmeztetése ellenére sem hagyta abba a mobiltelefonálást. Ennek következtében a vagyonőr az ügyfél egyik kezét hátracsavarva kivezette a fiókból, miközben az ügyfélnek eltört a kisujja (mivel a telefont e közben sem tette le, és az ajtóval ez találkozott először). A bíróság jogszerűtlennek ítélte az intézkedést. Először is azért, mert – az arányosság elvét betartva – először fel kellett volna hívni az ügyfelet a távozásra. Másodsorban pedig azért volt jogellenes a vagyonőr eljárása, mert fizikai erőszakot kizárólag jogosulatlan tartózkodás esetén lehet alkalmazni, márpedig a bíróság

¹⁹ Pfv.E.20.119/2003/2.

²⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény 27. § (3)–(4) bek.

szerint – bár kétségtelen, hogy a telefonálás sérti a bank belső szabályzatát – az ügyfél nem tartózkodott jogosulatlanul az ügyféltérben.²¹

Az előzetes felszólítás fontosságát emelte ki a bíróság abban az ügyben is, ahol a biztonsági szolgálat egy újságírót vezetett ki arról a rendezvényről, amelyre az újságírónak nem volt akkreditációja. Miután a felszólítás – eredmény nélkül – megtörtént, így az intézkedés jogszerű volt.²²

Összességében megállapítható, hogy az arányosság, a jogszerű tartózkodás kritériuma számos vitára adhat okot. Mivel az arányosság vizsgálatát kizárólag akkor kell elvégezni, amennyiben fizikai kényszerítésre kerül sor, javasolt, hogy a nemkívánatos személyeket a személy- és vagyonőr felszólítás után csupán kikísérje, fizikai kontaktus nélkül.²³ Amennyiben ez elkerülhetetlen, akkor figyelni kell arra, hogy a fizikai kényszer a távozásra felhívó szóbeli kérésnek kell megelőznie, valamint az érintett személy jogosulatlan bent tartózkodása álljon fenn.

3.5. Rendezvénybiztosítás

A rendezvénybiztosítás területén – ahogy a csomagátvizsgálás esetében már említettük – több vonatkozásban is speciális szabályok érvényesülnek. Így, ahogyan azt korábban is említettük, minden belépő személyt felhívhat a vagyonőr kötelező csomagátvizsgálásra, illetve a belépőn és csomagján – kizárólag fémtárgy kimutatása céljából – detektort alkalmazhat. Ennek megtagadása esetén – értelemszerűen – a belépés megtagadható.

A rendezvényt biztosító személy- és vagyonőr jogosult továbbá a rendezvény megtartását akadályozó vagy zavaró, annak biztonságát veszélyeztető, illetve az ott jogellenesen tartózkodó személyt kilétének igazolására felszólítani, a rendezvényen való részvételét megtiltani, távozásra felszólítani, amennyiben az érintett személy ennek nem tesz eleget, és az élet- és vagyonbiztonság érdekében szükséges, a rendezvényről kivezetni.²⁴

A sportrendezvények külön kategóriát képeznek a rendezvénybiztosításon belül. Itt fontos háttérjogszabály a sportról szóló 2004. évi I. törvény. Az alábbiakban ennek legfontosabb szabályait foglaljuk össze.

A sportrendezvények szervezője a biztonságos lebonyolítás érdekében kizárólag olyan rendezőket bízhat meg (ide nem értve a hatóságokat), akik a Vagyonvédelmi törvény hatálya szerinti tevékenység nyújtására jogosultak. Tekintettel arra, hogy számos sportesemény során a rendőrség is biztosítja az eseményt, így a szervező kérheti – bizonyos esetekben köteles kérni – a rendező felkészítését a rendőrséggel való együttműködésre.²⁵

A néző a sportrendezvény helyszínére akkor léptethető be, ha:

- a) érvényes belépőjeggyel, bérlettel vagy más, a sportrendezvény helyszínére való belépésre jogosító igazolással rendelkezik;
- b) nem áll nyilvánvalóan alkohol, kábítószer vagy más bódító hatású szer befolyása alatt;

²¹ Baranya Megyei Bíróság Bf.132/2009/3.

²² Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság P.20.510/2010/19.

²³ Lásd: Szegedi Ítéletábra Pf.20.335/2013/3.

²⁴ 2005. évi CXXXIII. törvény 26. § (3) b)

²⁵ 2004. évi I. törvény a sportról 70. § (4) bek.

- c) nem tart magánál szeszes italt, kábítószer, valamint olyan tárgyat, amely a sportrendezvény megtartását, továbbá mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy amely sportrendezvényre való bevitelét a szervező a belépőjegy vásárlását megelőzően megtiltotta, és erről a belépőjegy vásárlóját megfelelő módon tájékoztatta;
- d) nem tart magánál mások iránti gyűlöletre uszító feliratot, zászlót vagy egyébként jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet;
- e) nem áll kizárás, a sportrendezvények látogatásától eltiltás büntetés vagy szabálysértési kitiltás hatálya alatt;
- f) vállalja, hogy a rendező felszólítására igazolja személyazonosságát, valamint
- g) tudomásul veszi, hogy a sportrendezvény ideje alatt róla kép- és hangfelvétel készíthető.²⁶

Fontos követelmény továbbá, hogy szervező köteles azt a résztvevőt, aki a sportrendezvény megtartását, illetve mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy rasszista, gyűlöletre uszító, másokban félelmet keltő vagy másokat megbotránkoztató, nem a sportszerű szurkolással, buzdítással összefüggő magatartást tanúsít – első körben – e magatartások abbahagyására felszólítani, ezt követően pedig eltávolítani.

Az eltávolításra kötelezett személyt a rendező köteles személyazonosságának igazolására felszólítani. Amennyiben az érintett személy ennek nem tesz eleget, úgy a rendező köteles a rendőrséget haladéktalanul értesíti az igazoltatás érdekében. A rendőrség kiérkezéséig, de legfeljebb az értesítéstől számított harmadik óra végéig a rendező az eltávolítandó személyt visszatarthatja, feltéve, hogy a visszatartásra a helyszínen működő képfelvevő eszköz látóterében kerül sor.²⁷

A részletszabályok tekintetében a sportrendezvények biztonságáról szóló 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet tartalmaz fontos eljárási szabályokat.

3.6. Elektronikus megfigyelőrendszer alkalmazása

A vagyonvédelemben a technika – mint az élet szinte minden területén – egyre nagyobb szerepet játszik.²⁸ A vagyonvédelemben ebben kiemelt szerepük van az elektronikus megfigyelőrendszereknek. E rendszerek azonban mind a megbízók munkavállalóinak, mind a megbízó vásárlóinak, látogatóinak megfigyelésével jár, minek okán szigorú szabályok vonatkoznak ezen eszközök használatára. E szabályokat a Vagyonvédelmi törvényen kívül a Munka törvénykönyve (Mt.),²⁹ az információs önrendelkezési jogról szóló törvény

²⁶ 2004. évi I. törvény a sportról 71. §

²⁷ 2004. évi I. törvény a sportról 71. (3) bek.

²⁸ TÓTH Levente (2018): Kisformátumú képbontók határfelbontás korlátai. *Hadmérnök*, 13. évf. 3. szám. 38–49. Itt érdemes megemlíteni továbbá az olyan új alkalmazásokat, mint például a drónok, amelyek hasznos eszközök lehetnek a vagyonvédelemben. Bővebben lásd: RÖTTLER Violetta (2016): A drónhasználati szabályok jelenlegi állapotának globális áttekintése. *Magyar Rendészet*, 16. évf. 1 sz. 129–140.

²⁹ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről.

(Infotv.),³⁰ valamint az általános adatvédelmi rendelet (GDPR)³¹ tartalmazza. Az alábbiakban röviden ismertetjük a kamerarendszerekkel kapcsolatos legfontosabb szabályokat.

A vagyonvédelmi törvény szerint az elektronikus megfigyelőrendszernek kép-, hang- vagy kép- és hangrögzítést is lehetővé tevő formája az emberi élet, testi épség, személyi szabadság védelme, a veszélyes anyagok őrzése, az üzleti, fizetési, bank- és értékpapírtitok védelme, valamint vagyonvédelem érdekében alkalmazható, ha a megbízás teljesítése során fennálló körülmények valószínűsítik, hogy a jogsértések észlelése, az elkövető tettenérése, illetve a jogsértő cselekmények megelőzése, azok bizonyítása más módszerrel nem érhető el, továbbá a technikai eszközök alkalmazása elengedhetetlenül szükséges mértékű, és az információs önrendelkezési jog aránytalan korlátozásával nem jár.³²

A munkavállalók megfigyelését az Mt. teszi lehetővé, azonban azt is kimondja – összhangban a Vagyonvédelmi törvénnyel –, hogy erre kizárólag csak a munkavállaló munkaviszonnyal összefüggő magatartása körében kerülhet sor. Továbbá, a munkáltató ellenőrzése és az annak során alkalmazott eszközök, módszerek nem járhatnak az emberi méltóság megsértésével.³³ Ennél fogva nem jogszerű megfigyelni a mellékhelyiségeket, az öltözőket, az orvosi várót, de például jogszerűtlen a dohányzásra kijelölt helyiségek megfigyelése is. Ez utóbbi akkor lehet problematikus, amennyiben a kijelölt hely egy olyan kijáratnál található, amelynek folyamatos megfigyelése vagyonvédelmi okokból fontos. Jogszerűtlen továbbá – a NAIH³⁴ gyakorlata alapján – megfigyelni az áruházakban azon biztonsági helyiségeket is, ahová a lopással gyanúsított személyt kísérik csomagellenőrzés céljából.³⁵ Szintén jogszerűtlen testkamerát helyezve megfigyelni a munkavállaló munkavégzését.³⁶

Érdekes kérdést vet fel, hogy megfigyelhető-e a munkavállaló munkavégzés közben, amennyiben értékes tárgyakkal dolgozik, pénzt (például kasszás) vagy üzleti titkokat kezel. A NAIH ebben a kérdésben következetesen azt az álláspontot követi, hogy főszabály szerint „nem lehet olyan kamerát elhelyezni, amely kifejezetten a munkavállalót és az általa végzett tevékenységet figyeli meg”.³⁷ Erre akkor kerülhet sor, ha emberi élet, testi épség, személyi szabadság tényleges veszélyeztetése, illetve olyan vagyonvédelmi ok merül fel, amely a munkavállalók egész napos tevékenységének megfigyelésével jár együtt. E körben fontos kérdés, hogy a kasszasoron dolgozó pénztáros megfigyelése milyen módon lehetséges, tekintettel arra, hogy az ismeretlen eredetű leltárhiány jelentős része a kasszáknál távozik belső visszaéléseknek és folyamathibáknak köszönhetően. E tekintetben a kassza, illetve a kasszás munkaterületének megfigyelése jogszerű, amennyiben a kasszájánál dolgozó munkavállalót kitakarják a kameraképen. A munkáltató fontos kötelezettsége a munkavállaló tájékoztatása azon technikai eszközök alkalmazásáról, amelyek a munkavállaló ellenőrzésére szolgálnak.

³⁰ 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

³¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

³² 2005. évi CXXXIII. törvény 31. § (1) bek.

³³ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről 11. §

³⁴ Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hivatala.

³⁵ NAIH/2018/412/2/H.

³⁶ NAIH/2018/865/2/V.

³⁷ NAIH/2018/2445/2/V.

A kamerarendszerek használatának jogalapja eltér egymástól az ott dolgozó munkavállalók és az adott ingatlanba betérő harmadik személyek esetében. Míg ez utóbbiak ráutaló magatartásukkal (megfelelő tájékoztatás alapján, lásd lejjebb) járulnak hozzá személyes adataik kezeléséhez, addig erről nem beszélhetünk a munkavállalók esetében, ugyanis az uniós adatvédelmi hatóságok következetes gyakorlata alapján a munkáltató és munkavállaló közötti alá-fölé rendelt viszony következtében nem beszélhetünk „önkéntes” hozzájárulásról a munkavállaló esetében. Ebben az esetben a jogalap a munkáltató jogos érdeke.³⁸

A kamerarendszert alkalmazó vállalatok további fontos kötelezettsége a munkavállalók, illetve harmadik személyek tájékoztatása a technikai eszközök alkalmazásáról. A strasbourgi Európai Emberi Jogi Bíróság egy 2018-as ítélete szerint jogszerűtlen a munkavállaló megfigyelése olyan kamerával (például rejtett kamera a jogsértések felderítése érdekében), amelynek üzembe helyezéséről előzetesen nem tájékoztatták a munkavállalót. A tájékoztatás tartalmi elemei vonatkozásában a GDPR 14. cikke, valamint a NAIH vonatkozó ajánlása fontos jogforrás.³⁹ Így a tájékoztatóban ki kell térni az alábbi (legfontosabb) szempontokra:

- az adatkezelőnek és – ha van ilyen – az adatkezelő képviselőjének kiléte és elérhetőségei;
- az adatvédelmi tisztviselő elérhetőségei (ha van ilyen);
- a személyes adatok tervezett kezelésének célja, valamint az adatkezelés jogalapja;
- az érintett személyes adatok kategóriái;
- a személyes adatok címzettjei;
- a személyes adatok tárolásának időtartama, vagy ha ez nem lehetséges, ezen időtartam meghatározásának szempontjai;
- az érintett azon joga, hogy kérelmezheti az adatkezelőtől a rá vonatkozó személyes adatokhoz való hozzáférést, azok helyesbítését, törlését vagy kezelésének korlátozását, és tiltakozhat a személyes adatok kezelése ellen;
- tájékoztatás arról, hogy a hozzájárulás bármely időpontban visszavonható, valamint a NAIH-hoz címzett panasz benyújtásának joga.

Végül fontos kérdés, hogy a kamerarendszer által rögzített felvételeket mennyi ideig lehet megőrizni. A fő szabály 3 nap, amelyről a Vagyongvédelmi törvény eltérést enged (30, illetve 60 nap) a törvényben meghatározott esetekben.⁴⁰

Mint fentebb említettük, a vagyongvédelmi cég, illetve a megbízó közötti jogviszony szabályait írásba kell foglalni. Ezen szerződésben figyelni kell arra is, hogy rendezzük a szolgáltatás nyújtása kapcsán felmerülő adatvédelmi feladatokat is. E körben – jelen kézirat lezárásakor – bizonytalan jogi helyzet áll fenn annak vonatkozásában, hogy vajon a vagyongvédelmi cég a kamerarendszer üzemeltetésével kapcsolatban adatkezelőnek vagy adatfeldolgozónak minősül-e. A legfontosabb különbség, hogy míg az adatkezelő meghatározza az adatkezelés célját és „módját”, eszközét, addig az adatfeldolgozó egyszerűen csak végrehajtja az adatkezelő utasításait. A kérdés azért is fontos, mert amennyiben a vagyongvédelmi cég a megbízóval együtt adatkezelő, úgy közös adatkezelőnek minősülnek, és ez

³⁸ GDPR 6. cikk f)

³⁹ NAIH ajánlása az előzetes tájékoztatás adatvédelmi követelményeiről, 2015. 09. 29.

⁴⁰ 2005. évi CXXXIII. törvény 31. cikk (2)–(5) bek.

esetben a felelősségmegosztás szabályait rögzíteni kell a szerződésben. Ezzel szemben más szabályok vonatkoznak abban az esetben, amennyiben a vagyoni védelmi cég „egyszerű” végrehajtója a megbízó utasításainak. Bár a jelen kézirat írásakor hatályos vagyoni védelmi törvény 30. § (1) bekezdés alapján a vagyoni védelmi cég egyértelműen adatkezelő, a GDPR szabályai alapján ez már korántsem egyértelmű. Éppen ezért szerencsés lenne a helyzetet jogszabályi módosítás vagy az NAIH által kiadott jogértelmezés útján rendezni.

3.7. A magánnyomozásra vonatkozó legfontosabb szabályok

A magánnyomozási tevékenység némiképpen mostoha szerepet kapott a jogi szabályozásban, ugyanis a Vagyoni védelmi törvény mindösszesen két paragrafust szentel neki.⁴¹ Ez alapján a magánnyomozó:

- a) Adatot gyűjthet, felvilágosítást kérhet.
- b) Az igazolvány bemutatását követően az ingatlan-nyilvántartásban, az egyéni vállalkozók nyilvántartásában és a cégnyilvántartásban lévő adatokról kivonatot, másolatot készíthet, ha arra a megbízó kifejezetten felhatalmazta.
- c) A megbízó felhatalmazása alapján a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásából és a közúti közlekedési nyilvántartásból adatszolgáltatást kérhet, ha erre a személyes eljárása esetén a megbízó is jogosult, feltéve, hogy annak szolgáltatását az érintett nem tiltotta meg vagy nem kifogásolta, vagy a minősített adat védelméről szóló törvény másként nem rendelkezik.
- d) Kép- és hangfelvételt a kötelezettségeit meghatározó szerződés keretei között, az adatvédelmi szabályoknak megfelelően készíthet.

Tevékenységeinek azonban számos korlátja is van. Először is, a más részére szóló zárt küldemény tartalmát csak a címzett vagy a feladó előzetes hozzájárulásával ellenőrizheti. Továbbá, a magánnyomozás nem irányulhat diplomáciai, konzuli képviselők, az ezekkel egy tekintet alá eső nemzetközi szervezetek, valamint azok tagjai tevékenységére, hivatalos és külföldi hivatalos személy hivatalos tevékenységére.

Külön érdemes megemlíteni a személyes adatok védelmének kérdését, valamint az ezzel kapcsolatos – jelen kézirat lezárásakor fennálló – bizonytalan jogi helyzetet, tekintettel arra, hogy a magánnyomozás lényegi eleme természetes személyek személyes adatainak kezelése. A Vagyoni védelmi törvény értelmében a magánnyomozó eljárásának mindenben meg kell felelnie a személyes adatokra vonatkozó általános szabályoknak. Ezen szabályok alapján azonban korántsem világos, hogy a magánnyomozó jogszerűen készíthet-e kép- és hangfelvételt a megfigyelt személyekről, azok tájékoztatása nélkül (amely evidens módon nem életszerű a magánnyomozás esetében).⁴²

⁴¹ 2005. évi CXXXIII. törvény 34–35. §

⁴² A témában bővebben lásd: MÉSZÁROS Bence (2010): A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 11. kötet. 285–294.; SZÖVÉNYI György (2011): *A magánnyomozás jogi pillérei – 1.*, Budapest, SzVMSzK; SZABÓ László szerk. (2008): *Magánnyomozók kézikönyve*. Budapest, SzVMSzK.

3.8. A vagyonőr munkaköri besorolásának kérdése

A személy- és vagyonőr foglalkoztatása és beosztása egy összetett feladat, amely során figyelemmel kell lenni az Mt. által előírt és munkakörönként eltérő szabályokra. Jelen pontban azt a kérdést járjuk körbe, hogy mely esetben alkalmazható az úgynevezett *készenléti jellegű munkakör*, amely lehetőséget biztosít a munkáltató számára a rugalmasabb munkarend kialakítására. Az Mt. 91. §-a alapján készenléti jellegű a munkakör, ha:

- a) a munkavállaló feladatainak jellege miatt – hosszabb időszak alapulvételeivel – a rendes munkaidő legalább egyharmadában munkavégzés nélkül áll a munkáltató rendelkezésére

vagy

- b) a munkavégzés – különösen a munkakör sajátosságára, a munkavégzés feltételeire tekintettel – a munkavállaló számára az általánoshoz képest lényegesen alacsonyabb igénybevétellel jár.

Az Mt. kommentárja szerint a lényeg, hogy a munkavállalónak a rendes munkaidőn belül hangsúlyozottabban jelenik meg a rendelkezésre állási kötelesség, azaz egy passzív magatartás tanúsításának kötelessége. Ez egyben azt is jelenti, hogy a munkavállaló munkaidejének egy részét annak szenteli, hogy utasításra kész állapotban van, illetve külön utasítás nélkül is – amennyiben szükséges – valamilyen folyamatba beavatkozik, azaz aktív munkát végez. Nem az a döntő kritérium, hogy a munkavállalónak munkaideje egyharmadában pihenésre is lehetősége van, hanem az, hogy ebben az időszakban is rendelkezésre kell állnia, azaz olyan állapotban kell lennie, amelyben képes a munkáltatói utasítás befogadására és annak teljesítésére.

A kérdést a joggyakorlat cizellálta. A Kúria⁴³ gyakorlata szerint a készenléti jelleg kizárólag alapos bizonyítási eljárás során állapítható meg, az, hogy az öröklet munkakörük ellátása során milyen szellemi és fizikai terhelés éri. Vizsgálnia kell a bíróságnak a munkaszerződést munkaköri leírást, valamint az órutasítást is. A Kúria a diszpécserekkel kapcsolatban egyértelműen kimondta, hogy a diszpécserek feladata „nem hasonlítható az olyan jellegű, fokozott éberséget, figyelmet igénylő tevékenységhez, ahol a veszélyhelyzet létrejöttét magának a munkavállalónak kell észlelnie”.⁴⁴

⁴³ Mfv. 10.131/2014/7.; Mfv. 10.626/2015/1.

⁴⁴ Mfv. 10.131/2014/7